

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงของหนังสือพิมพ์ครั้งสำคัญ ก็คือช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อวงการหนังสือพิมพ์ และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย นอกจากในแง่เนื้อหาและรูปแบบแล้ว ยังสามารถออกหนังสือพิมพ์ได้ง่ายกว่าเดิม มีนักลงทุนสนใจ ในกิจการหนังสือพิมพ์มากขึ้น เป็นผลให้หนังสือพิมพ์ฉบับใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดมากมาย เนื่องมาจากว่ารัฐบาลเปิดโอกาสให้แก่เอกชนอย่างเต็มที่ในการขอเปิดหนังสือพิมพ์ เพียงแค่ยื่นขออนุญาต ต่อเจ้าพนักงานการพิมพ์ตามกฎหมาย ดังนั้นหนังสือพิมพ์ในยุคนี้จึงมีออกมามากถึงประมาณ 80 ฉบับ ทางด้านประชาชนก็มีกำลังซื้อหนังสือพิมพ์เพิ่มสูงขึ้นในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการผลิต หนังสือพิมพ์สูงขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป หนังสือพิมพ์จึงต้องเกี่ยวข้องกับธุรกิจการค้า มากขึ้น ตลอดจนการเติบโตของธุรกิจหนังสือพิมพ์เอง ก็ทำให้รูปแบบของหนังสือพิมพ์พัฒนาทันสมัยยิ่งขึ้น ทั้งเทคนิคการผลิตไปจนถึงระบบงาน การตลาด และวิธีการทางพาณิชย์ สิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อความอยู่รอดของหนังสือพิมพ์อย่างสูง นอกจากนั้นระบบการแข่งขันก็มีส่วนผลักดันให้ การผลิตหนังสือพิมพ์เริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นอุตสาหกรรมที่ละน้อย และเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ เงินทุนจำนวนมาก นับวันเงินลงทุนในการทำหนังสือพิมพ์ก็จะสูงขึ้นทุกที (บุญรักษ์ บุญณะเขตมาลา , 2534)

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันก็เป็นปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่ส่งผลให้ การสื่อสารมวลชนมีความเติบโตและมีการขยายตัวมากขึ้น จนได้ชื่อว่าเป็นยุคสารสนเทศ (Information Society) ระบบการสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ได้เข้ามามีบทบาทในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นคอมพิวเตอร์ ระบบการสื่อสารผ่านดาวเทียม เคเบิลใยแก้วนำแสง ทั้งนี้เพื่อที่จะตอบสนองสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป คนในสังคมมีการศึกษาที่สูงขึ้น ความต้องการในการรับรู้ข่าวสารที่รวดเร็วจึงเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ในปัจจุบันธุรกิจหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยเอกชนในรูปแบบของบริษัท จำกัด หรือห้างหุ้นส่วนจำกัด การผลิตหนังสือพิมพ์มีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมมีการแข่งขันความก้าวหน้าทางด้านเทคนิคการพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์และการดำเนินงานสมัยใหม่ การขยายการลงทุน ส่วนใหญ่อยู่ที่ค่าใช้จ่ายทางการพิมพ์ เช่น การซื้อแท่นพิมพ์ที่ทันสมัย การปลูกสร้างอาคาร เป็นต้น (สถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2529)

ในภาวะของการเติบโตด้านธุรกิจสิ่งพิมพ์ ทำให้มีหนังสือพิมพ์หลายฉบับถือกำเนิดเกิดขึ้น อาทิ สื่อธุรกิจ ไทยไฟแนนเชียลเดย์ สยามธุรกิจ และข่าวสด เป็นต้น ในปี 2534 ถือว่าเป็นปีทองของวงการสื่อสิ่งพิมพ์ไทย ธุรกิจหนังสือพิมพ์มีการขยับตัวเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์กันอย่างมากมายนับถึงปัจจุบันมีถึง 9 บริษัทด้วยกัน นับว่าเป็นยุคที่สื่อมวลชนรุ่งเรืองและมีการแข่งขันกันอย่างกว้างขวาง เนื่องจากธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์ไทยกำลังดำเนินไปในถนนสายธุรกิจด้วยดี

แต่ในปี 2538 ต่อเนื่องมาถึงปี 2539 เนื่องจากมีความต้องการใช้ปริมาณกระดาษในจำนวนมากมหาศาล ส่งผลให้ราคากระดาษปรับตัวเพิ่มขึ้นกว่า 100% ทั้งนี้มีสาเหตุจากที่แนวโน้มพื้นที่ป่าไม้ทั่วโลกอีกทั้งสวนป่าเศรษฐกิจและสวนป่าธรรมชาติหลายแห่งลดลง ปัจจัยการผลิตเยื่อกระดาษมีปริมาณลดลง ประกอบกับมีกระแสอนุรักษ์เพื่อให้เกิดความสมดุลของป่า ทำให้ประเทศผู้ผลิตอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษรายใหญ่ อาทิ จีน ฟินแลนด์ และแคนาดา ได้รับแรงกดดันมากขึ้น ส่งผลให้ปริมาณการผลิตเยื่อกระดาษของประเทศผู้ผลิตรายใหญ่ รวมถึงสหรัฐอเมริกาและกลุ่มสแกนดิเนเวียต้องลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ปริมาณความต้องการกระดาษหนังสือพิมพ์เพิ่มมากขึ้นแต่ปริมาณการผลิตลดลงส่งผลให้ราคากระดาษพุ่งสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ปี 2537 มีความต้องการใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ประมาณ 200,000 -300,000 ตัน ในขณะที่ราคาเยื่อกระดาษเพิ่มขึ้นจากระดับต่ำสุดเฉลี่ยตันละ 10,000 บาทในปี 2536 ราคากระดาษตันละ 17,000 บาท และในปี 2538 ราคากระดาษปรับตัวสูงขึ้นถึงตันละ 18,500 บาท (สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, 2538)

จากภาวะดังกล่าวที่สื่อสิ่งพิมพ์ทั่วโลกได้รับผลกระทบนั้น สื่อสิ่งพิมพ์ไทยก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงภาวะดังกล่าวได้ จะเห็นได้ว่าในปี 2538 นั้นเป็นปีที่มีหนังสือพิมพ์หลายฉบับต้องอำลาจากแผงไป ด้วยไม่สามารถที่จะแบกรับภาระต้นทุนค่ากระดาษได้ อีกทั้งยังไม่สามารถดำเนินการภาวะการแข่งขันกันอย่างสูง หนังสือพิมพ์ดาวสยาม เดลิเวอรี่ สปอร์ตเอ็กเพรสฉบับศูนย์ข่าว

ของผู้จัดการ และพิมพ์ไทย ต้องปิดฉากตัวเองอำลาจากแผงไป ด้วยไม่อาจต้านภาวะการขาดทุนได้ (กรุงเทพธุรกิจ, 2538)

อย่างไรก็ตามท่ามกลางภาวะการขาดทุนของหนังสือพิมพ์หลายฉบับ และท่ามกลางการ แข่งขันด้านธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์ที่รุนแรงยิ่งขึ้น กลับมีหนังสือพิมพ์น้องใหม่ที่สามารถทนทานและต้านกระแสการขาดทุนได้ ทั้ง ๆ ที่เพิ่งจะเข้าสู่วงการนำหมึกได้ไม่กี่ปี ซึ่งหนังสือพิมพ์ที่กล่าวคือหนังสือพิมพ์ข่าวสด

จากการสำรวจของบริษัทดีมาร์ อันเป็นบริษัทวิจัยด้านการตลาด ซึ่งได้รับความเชื่อถือแห่งหนึ่งทำการสำรวจยอดผู้อ่านหนังสือพิมพ์รายวันทั่วประเทศประจำปี 2536 เปรียบเทียบกับข้อมูลในปี 2535 พบว่าหนังสือพิมพ์รายวันที่มีอัตราการเจริญเติบโตในช่วงปีที่ผ่านมาสูงสุด คือหนังสือพิมพ์ข่าวสด โดยในปี 2535 มีจำนวนผู้อ่านต่อวัน 272,000 คน เทียบกับในปี 2536 ที่มีผู้อ่านวันละ 374,000 คนหรือเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 37.5 ส่งผลให้หนังสือพิมพ์ข่าวสดขึ้นจากอันดับ 7 ของหนังสือพิมพ์รายวันทั้งหมดในปี 2535 มาเป็นอันดับที่ 6 ในปี 2536 และยังคงเป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดผู้อ่านเป็นอันดับ 3 รองจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ ตามลำดับ ในกลุ่มของหนังสือพิมพ์แนวเนื้อหาทั่วไป (มติชน 2536 : 30)

เพียงระยะเวลาเริ่มต้นของหนังสือพิมพ์ข่าวสด 1 ธันวาคม 2533 จนถึงปี 2536 ใช้ระยะเวลาไม่กี่ปีหนังสือพิมพ์ฉบับดังกล่าว มีอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าหนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่หลายฉบับ ประกอบกับการนำเสนอข่าวอื้อฉาว คดีอุ้ม-ฆ่า แม่ลูกศรชนะขัดแย้งอย่างเข้มข้น ส่งผลให้ยอดขายของหนังสือพิมพ์ข่าวสดพุ่งสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์ถึง 400-500% (องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย) นอกจากนี้การนำเสนอข่าวดังกล่าวยังส่งผลให้หนังสือพิมพ์ข่าวสดได้รับการตัดสินใจให้เป็นหนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวยอดเยี่ยมประจำปี 2537 จากมูลนิธิ อิศรา อมันตกุล อีกด้วย

จากการที่หนังสือพิมพ์ข่าวสดดำเนินธุรกิจจนถือว่าประสบความสำเร็จอย่างสูงจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาว่า มีปัจจัยใดบ้างที่ช่วยส่งเสริม หรือผลักดันให้หนังสือพิมพ์ข่าวสดเติบโตในลักษณะดังกล่าว ประเด็นที่งานวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์เพื่อแสวงหาข้อมูลอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการธุรกิจสื่อหนังสือพิมพ์ ในยุคการแข่งขันทางอุตสาหกรรมสื่อสารที่รุนแรงขณะนี้สามารถจำแนกได้จากคำถามนำวิจัยต่อไปนี้

คำถามนำวิจัย

1. การขยายตัวของหนังสือพิมพ์ข่าวสดในด้านการตลาด ด้านเนื้อหา และด้านองค์กร มีลักษณะพัฒนาการอย่างไร
2. ปัจจัยใดบ้างต่อไปนี้มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างการขยายตัวของหนังสือพิมพ์ข่าวสดและมีส่วนเสริมสร้างอย่างไร

ปัจจัยภายใน

- โครงสร้างการบริหารองค์กร
- นโยบายและแนวทางด้านการตลาด กลยุทธ์ต่าง ๆ รวมทั้งนโยบายด้านข่าว
- เทคโนโลยีการผลิตหนังสือพิมพ์

ปัจจัยภายนอก

- ตลาดผู้อ่าน
- เหตุการณ์ ข่าว
- คู่แข่งขัน
- สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะการขยายตัวของหนังสือพิมพ์ข่าวสดในด้านองค์กร ด้านการตลาด และการจำหน่ายและด้านเนื้อหา
2. เพื่อวิเคราะห์ถึงนโยบาย โครงสร้างการบริหาร และการจัดรูปองค์กรของหนังสือพิมพ์ข่าวสด
3. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการขยายตัวของหนังสือพิมพ์ข่าวสด

ข้อสันนิษฐานในการวิจัย

1. การขยายตัวของหนังสือพิมพ์ข่าวสดนั้นเกิดจากปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ต่อไปนี้
 - ปัจจัยภายใน นโยบาย และแนวทางกองบรรณาธิการ นโยบาย และกลยุทธ์ทางการตลาด ผู้บริหาร ในองค์กร

- ปัจจัยภายนอก ตลาดผู้อ่าน กระแสเหตุการณ์รวมถึงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้จะศึกษาหนังสือพิมพ์ข่าวสดในด้านการตลาด ด้านเนื้อหา ด้านองค์กร ของหนังสือพิมพ์ข่าวสด ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่หนังสือพิมพ์ข่าวสดเริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2533 จนถึงสิ้นเดือนธันวาคม พ.ศ.2538

นิยามศัพท์เฉพาะ

การขยายตัว หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในทางที่เติบโตขึ้นของหนังสือพิมพ์ข่าวสดทั้งในด้าน
การตลาด ด้านเนื้อหาและด้านองค์กร

* การขยายตัวทางการตลาด หมายถึง การเพิ่มจำนวนของยอดจำหน่ายพร้อมทั้ง
มีส่วนแบ่งทางการตลาดที่เพิ่มมากขึ้น

* การขยายตัวด้านเนื้อหา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงรูปแบบเนื้อหาเพิ่มเติมจากเดิมที่เป็นอยู่ ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ
เช่น มีการเพิ่มเติมคอลัมน์ เพิ่มจำนวนหน้ามากกว่าเดิม เพิ่มข่าวหลากหลายประเภท อาทิ
ข่าวต่างประเทศ ข่าวกีฬา

* การขยายตัวทางด้านองค์กร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรทั้งด้าน
จำนวนบุคลากร จำนวนเงินทุนผลกำไร และ
การเพิ่มจำนวนสินทรัพย์ขององค์กรที่มากกว่า
เดิมรวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี
อุปกรณ์ที่ใช้ในองค์กรประกอบด้วย

ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง หมายถึง สิ่งที่เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อการขยายตัวของหนังสือพิมพ์
ข่าวสดแบ่งเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกดังนี้

* ปัจจัยภายใน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ภายในองค์กรที่มีผลกระทบต่อการขายตัวของหนังสือพิมพ์ข่าวสดอันเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้โดยตรง ซึ่ง ได้แก่ ปัจจัยดังต่อไปนี้

- โครงสร้างองค์การบริหารงาน การจัดการบุคลากรภายในองค์กร
- นโยบายแนวทางการตลาด ตลอดจนกลยุทธ์ต่างๆ ที่ใช้ รวมไปถึงนโยบายข่าวด้วย
- เทคโนโลยี เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ในองค์กรเพื่อการบริหาร การผลิตและการจำหน่าย

* ปัจจัยภายนอก หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ภายนอกองค์กรที่มีผลกระทบต่อการขายตัวของหนังสือพิมพ์ข่าวสดเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้โดยตรง ซึ่ง ได้แก่ปัจจัยต่อไปนี้

- ตลาดผู้อ่านโครงสร้างประชากรและความต้องการบริโภคข่าวสาร
- เหตุการณ์ข่าว ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา
- คู่แข่งขันที่เป็นแรงผลักดันในการปรับปรุงคุณภาพอันก่อให้เกิดการขายตัวของหนังสือพิมพ์
- สภาวะแวดล้อมทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการขายตัวของหนังสือพิมพ์ข่าวสด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับแนวคิด และวิธีการในการดำเนินธุรกิจหนังสือพิมพ์ให้อยู่รอดและเติบโตได้ในตลาดที่เต็มไปด้วยการแข่งขันกันอย่างรุนแรง
2. สะท้อนภาพการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันและคาดการณ์ถึงการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อให้ธุรกิจหนังสือพิมพ์เตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น
3. เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยทางการบริหารจัดการองค์กรสื่อมวลชนต่อไปในอนาคต